

Welkom bij het webinar Klei in Veen

29 januari 2026

Het webinar start om 14:30 uur
en zal 16:00 uur worden afgerond

Mogelijk gemaakt door:

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

provincie
Zuid-Holland

PROVINCIE :: UTRECHT

Provincie
Noord-Holland

Projectcoördinatie:

Uitvoering:

Samenwerking:

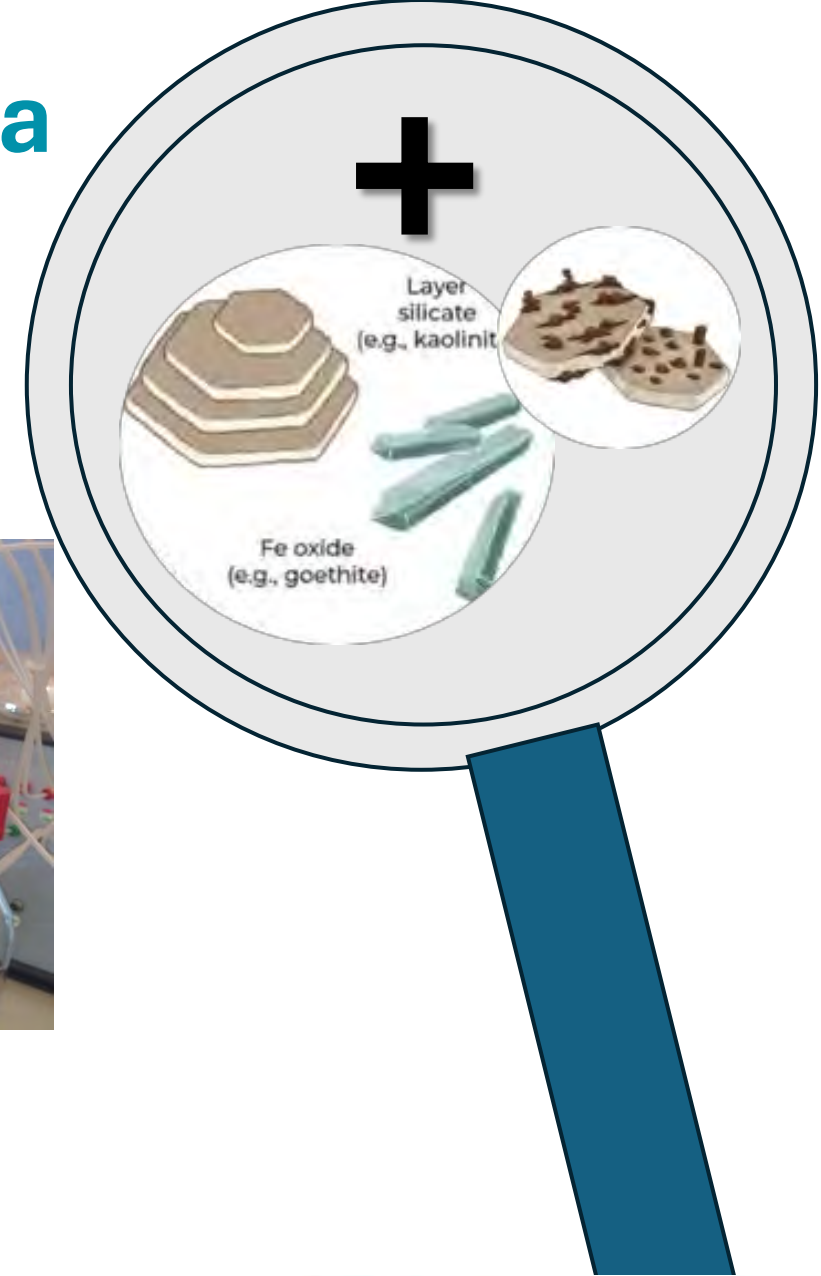

AGENDA

- Welkom!
- Resultaten eerste jaar veldmetingen
- Indringing klei in veenbodem
- Mechanismen

Van pilot naar onderzoeksprogramma

Hoe ziet het onderzoeksprogramma eruit?

Praktijkproeven

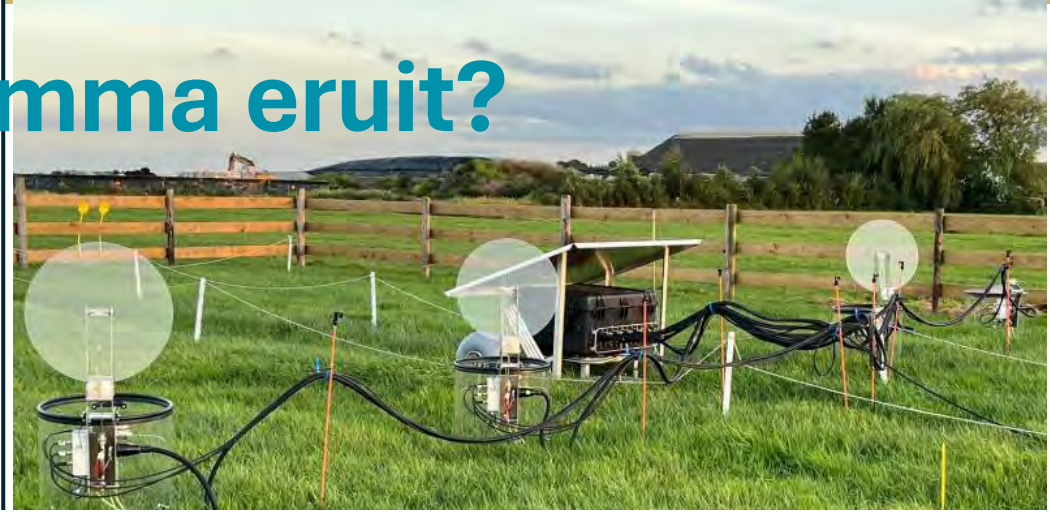

Logistiek, wet en regelgeving,
verwaarding

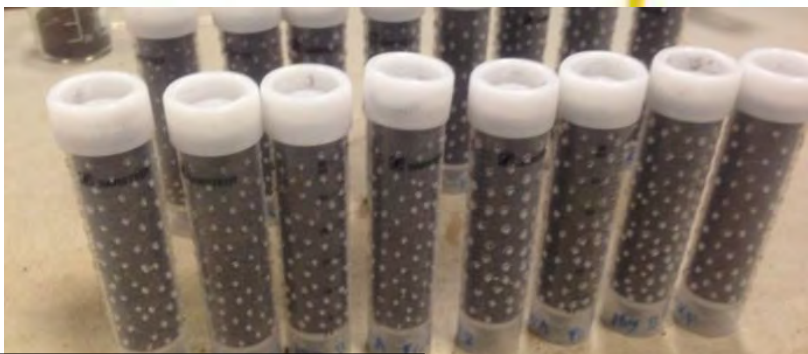
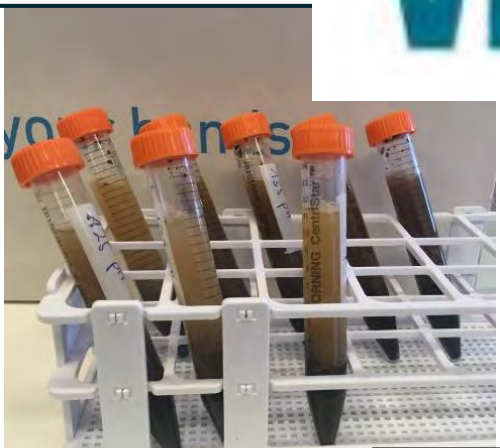
PILOTGEBIEDEN

Hoe ziet het onderzoeksprogramma eruit?

NOBV meetsites

Mechanistisch begrip

SAMENWERKING VIPNL EN NOBV

VIPNL en NOBV dragen bij aan halen Klimaatdoelen veenweidegebied

VIPNL en NOBV werken samen aan:

Hoe ziet het onderzoeksprogramma eruit?

Praktijkproeven

Logistiek, wet en regelgeving,
verwaarding

PILOTGEBIEDEN

Mogelijk gemaakt door:

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

provincie
Zuid-Holland

PROVINCIE :: UTRECHT

Provincie
Noord-Holland

Projectcoördinatie:

Uitvoering:

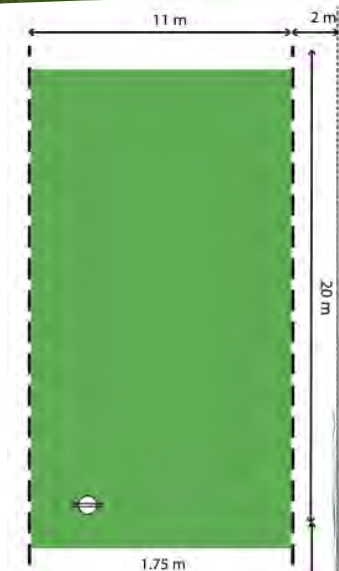

Samenwerking:

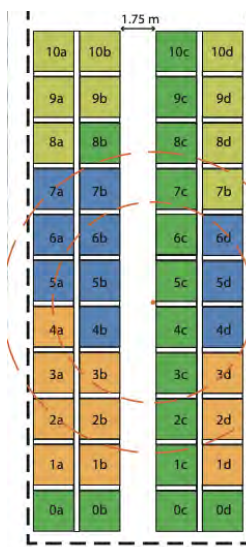

Delfstrahuizen
(FR) en Zegveld

'normale' NOBV-site

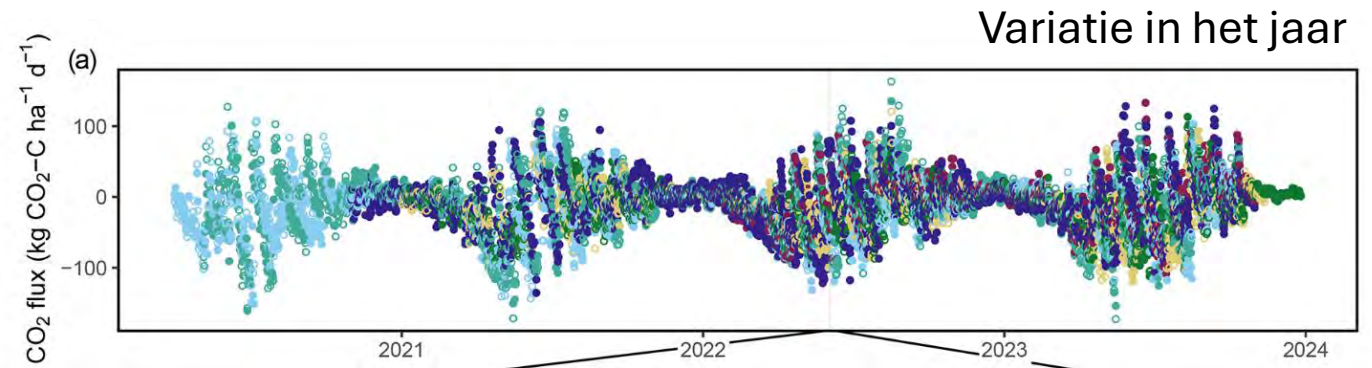

kleipalet

Emissie uit veen gemeten in het veld

Automatische fluxkamers

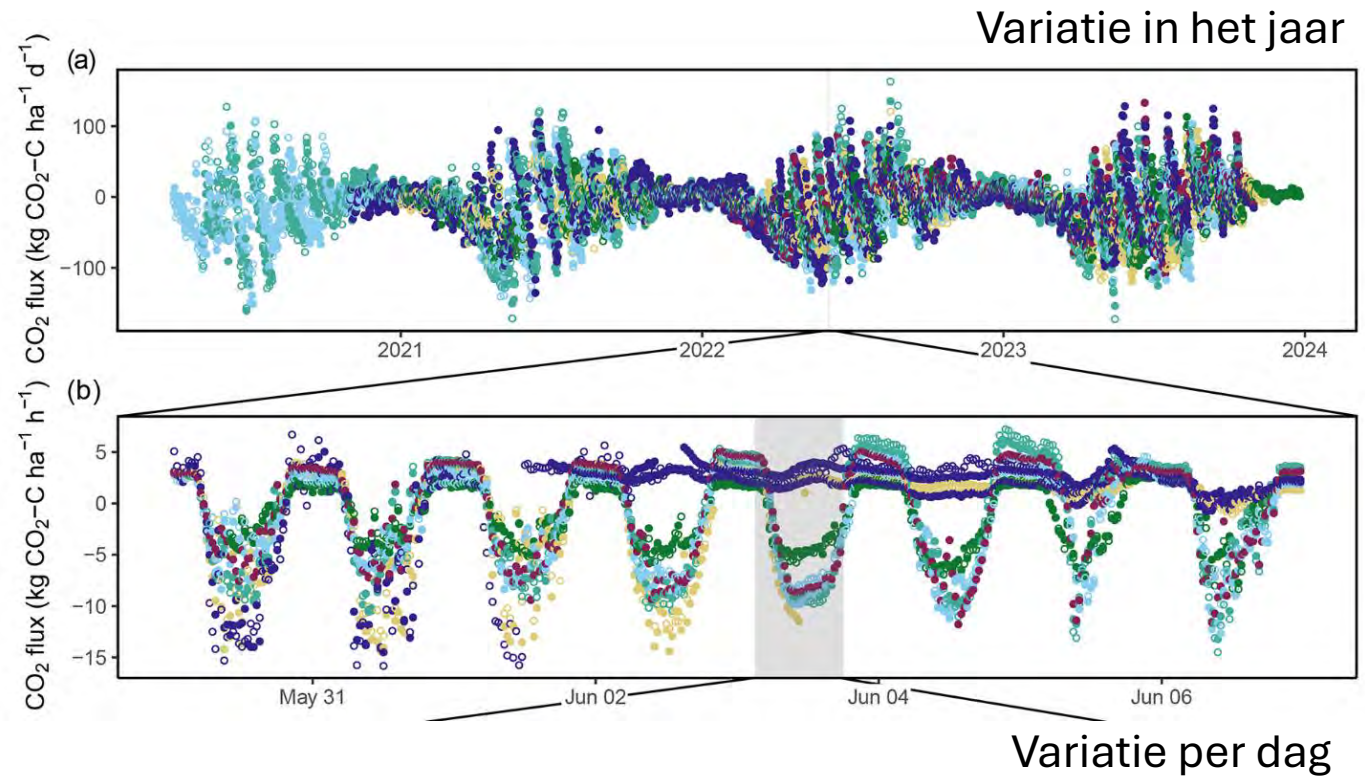

(Aben et al., 2024)

Emissie uit veen gemeten in het veld

Automatische fluxkamers

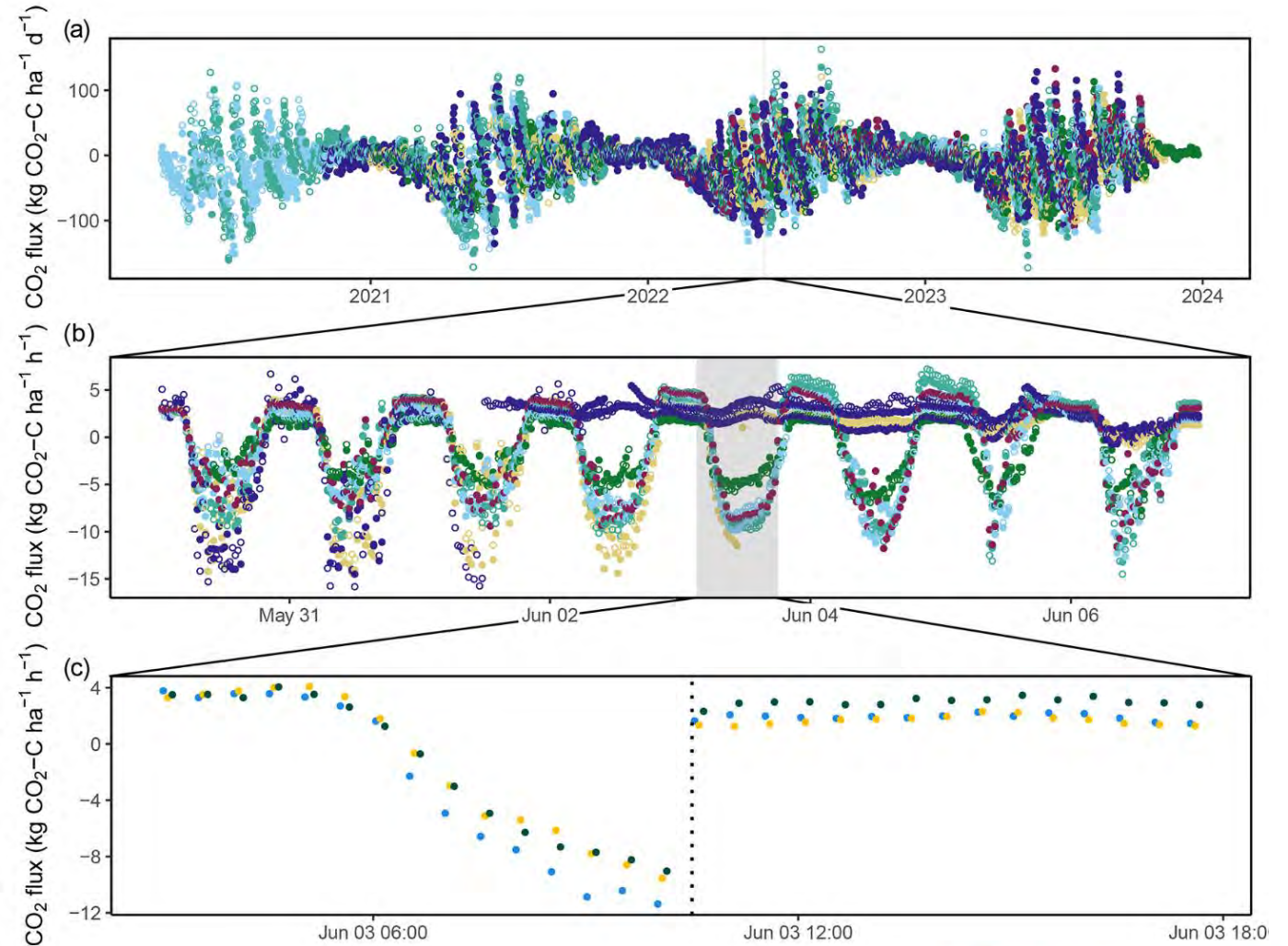

(Aben et al., 2024)

Emissie uit veen gemeten in het veld

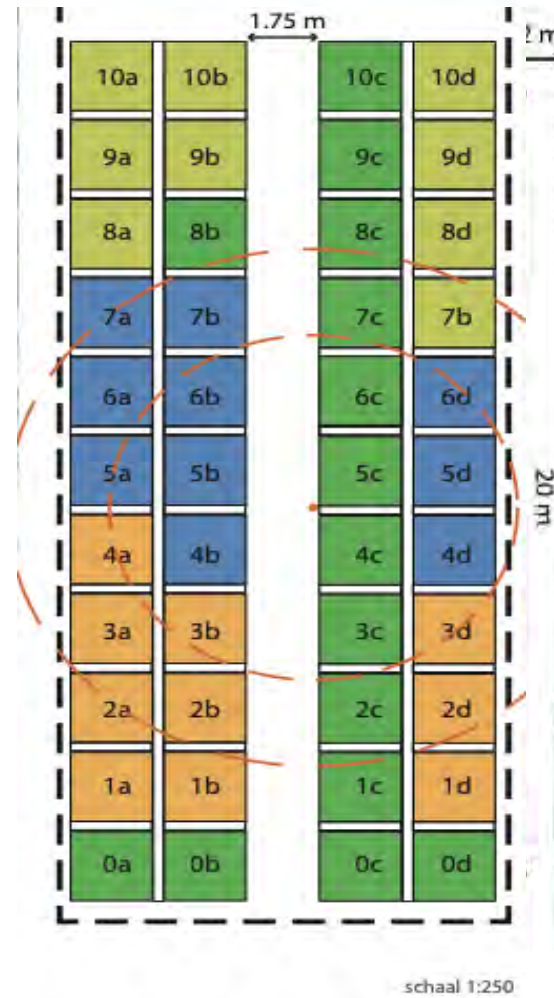
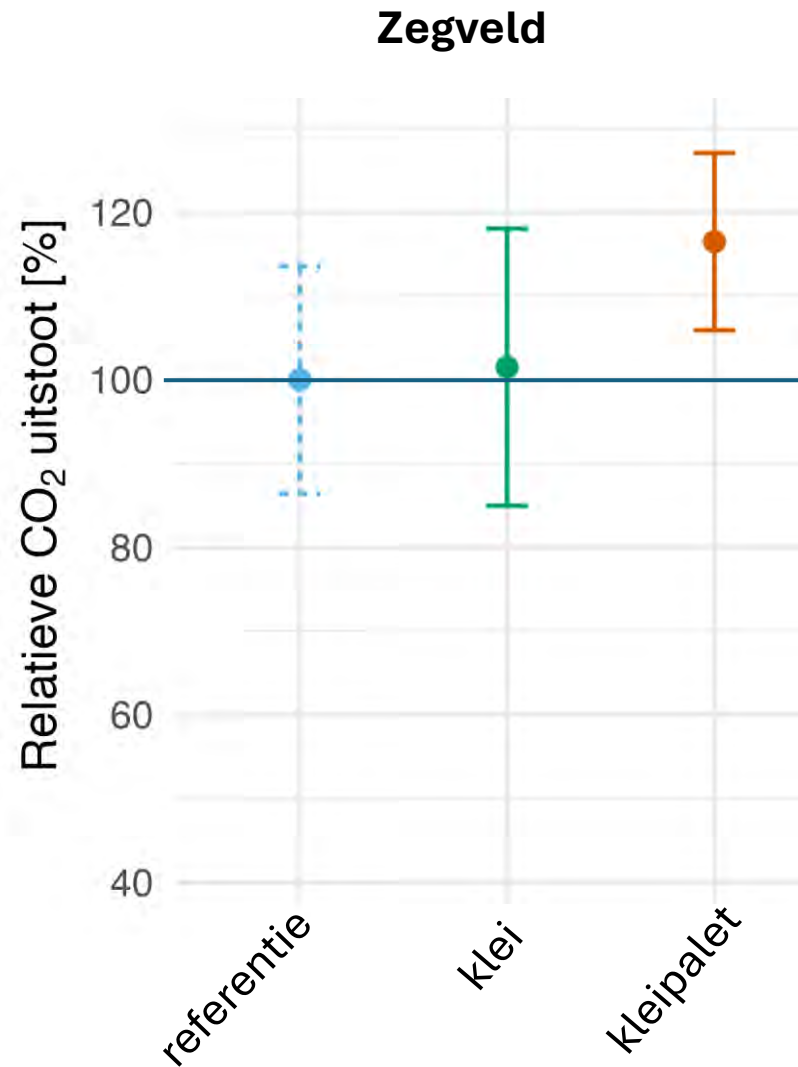

Automatische fluxkamers

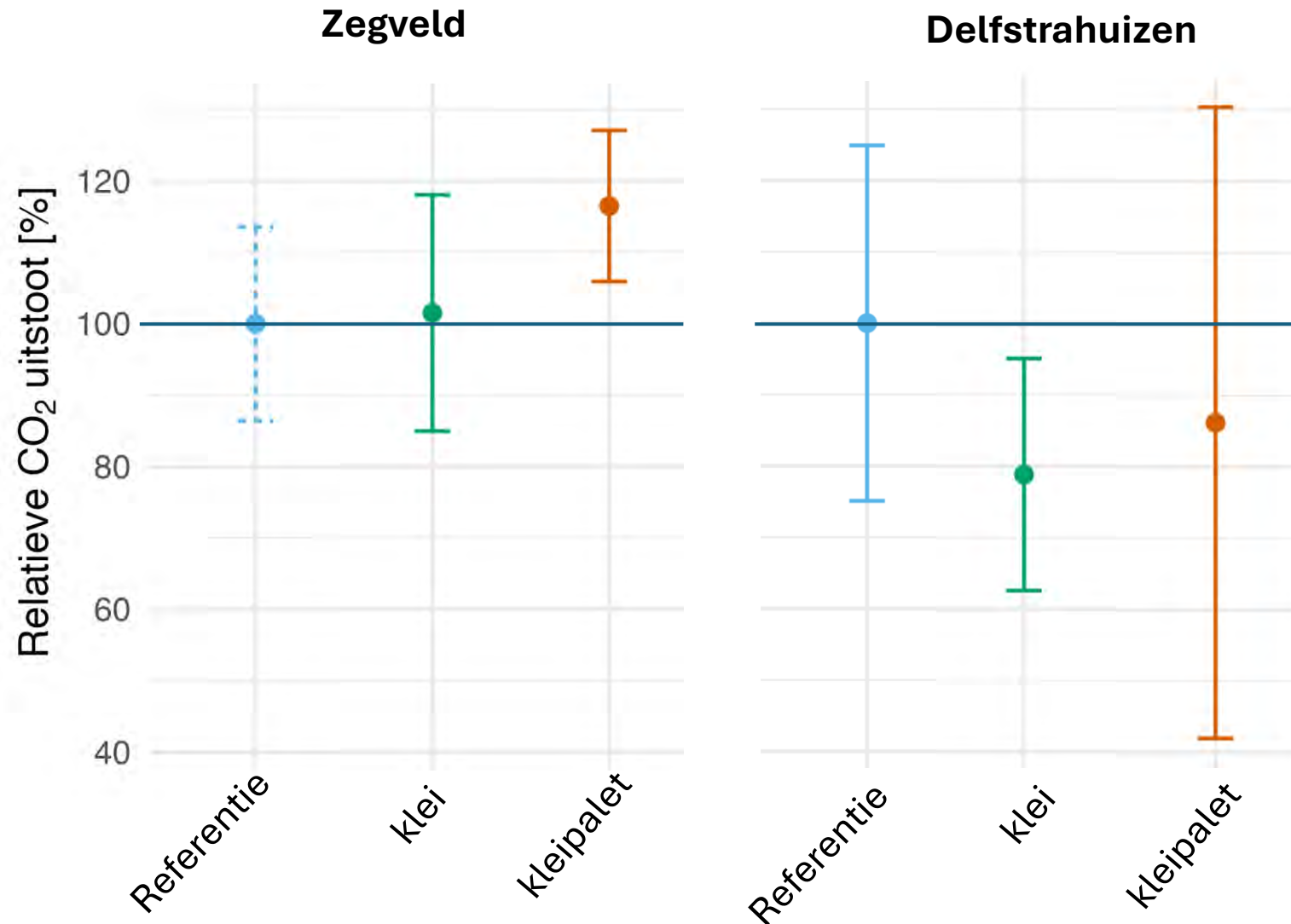
(Aben et al., 2024)

Emissies 2025 met en zonder klei

- Emissies ten opzichte van referentiesite.

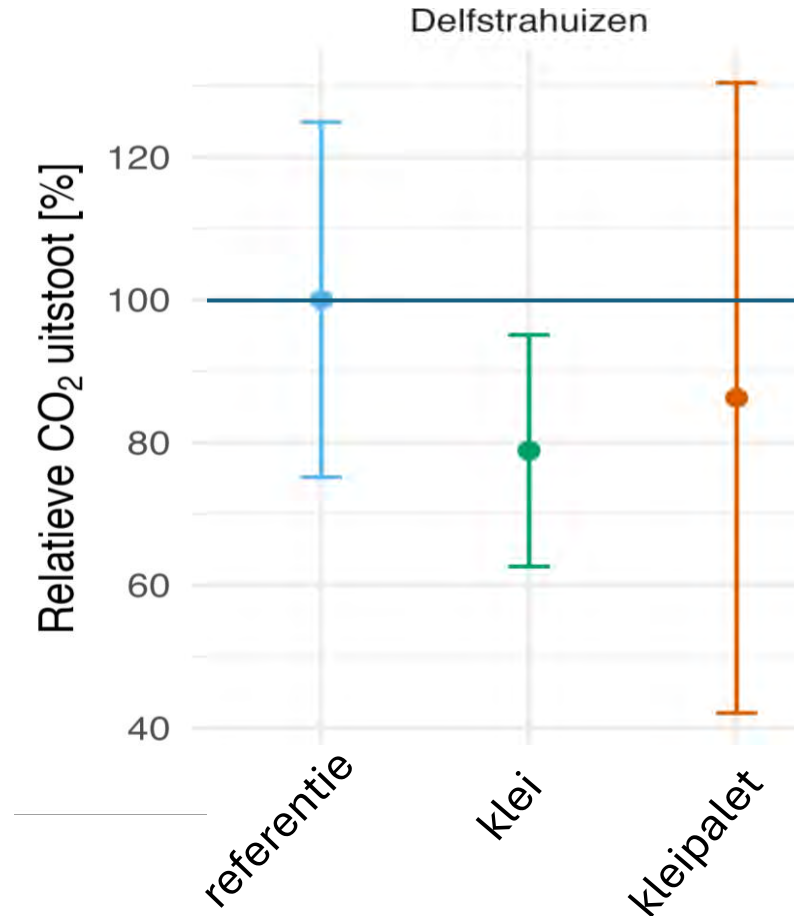
Emissies 2025 met en zonder klei

- Emissies ten opzichte van referentiesite.
- **Zegveld:** geen remmend effect waargenomen
- **Delfstrahuizen:** geen significant remmend effect
- Jaarbudgetten laten in 2025 nog geen significant verschil zien voor velden mét en velden zonder klei.

Resultaten geven nog geen uitsluitsel

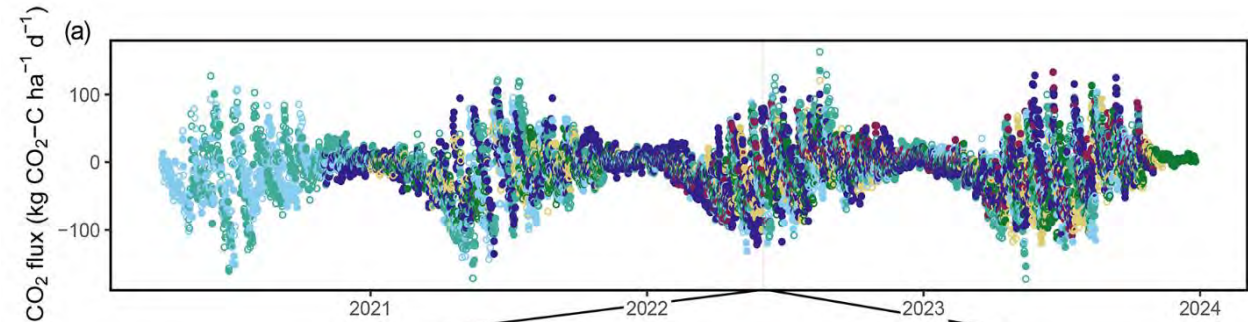
- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd

Met name in Delfstrahuizen was er veel gapfilling nodig, en daardoor meer onzekerheid dan gebruikelijk

Resultaten geven nog geen uitsluitsel

- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd
- **Snelle koolstofvoorraad en omstandigheden zijn veranderlijk**
Meerdere jaren meten noodzakelijk

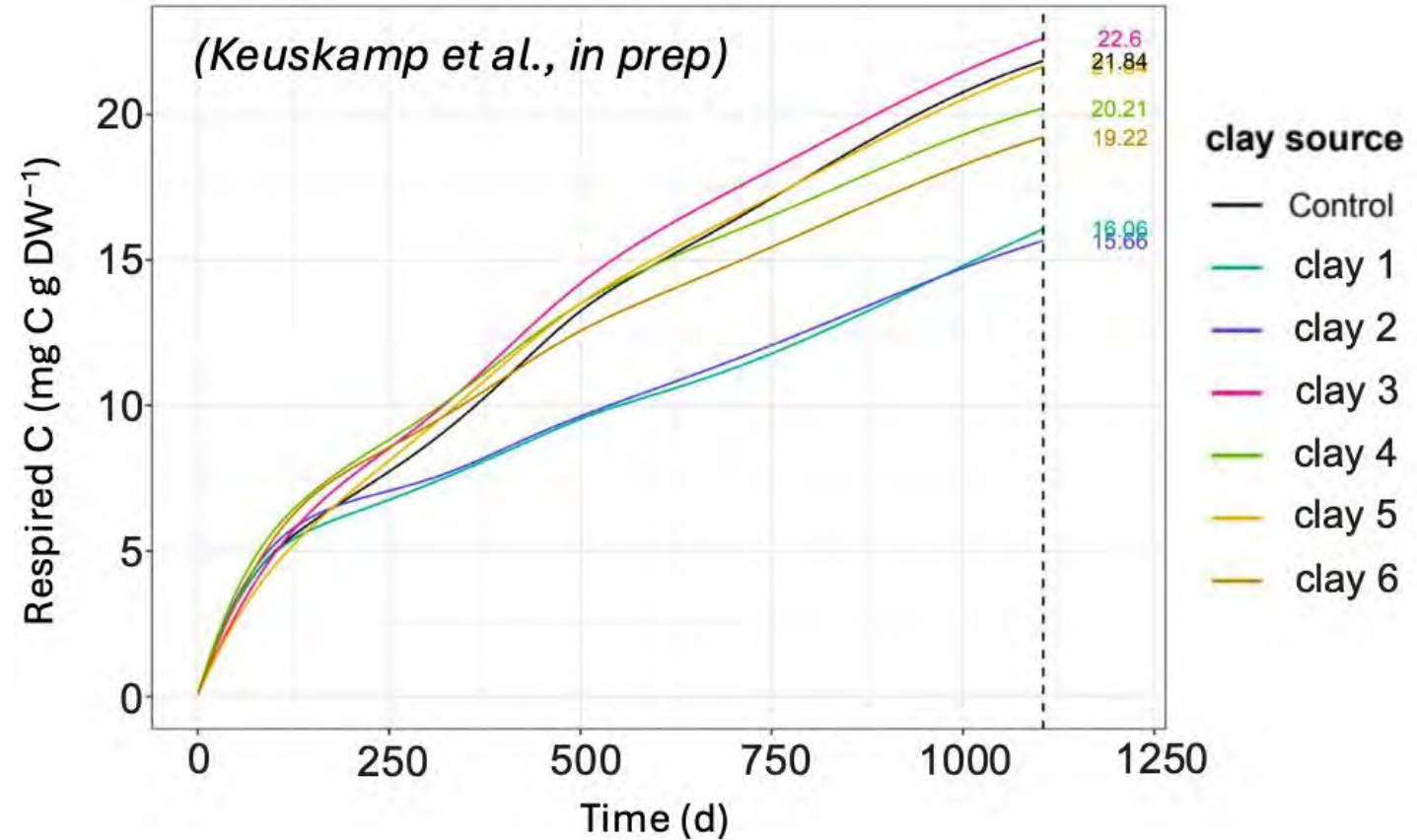

(Aben et al., 2024)

Jaarbudgetten worden beïnvloed door weeromstandigheden en veranderingen van de snelle koolstof in de bodem

Resultaten geven nog geen uitsluitel

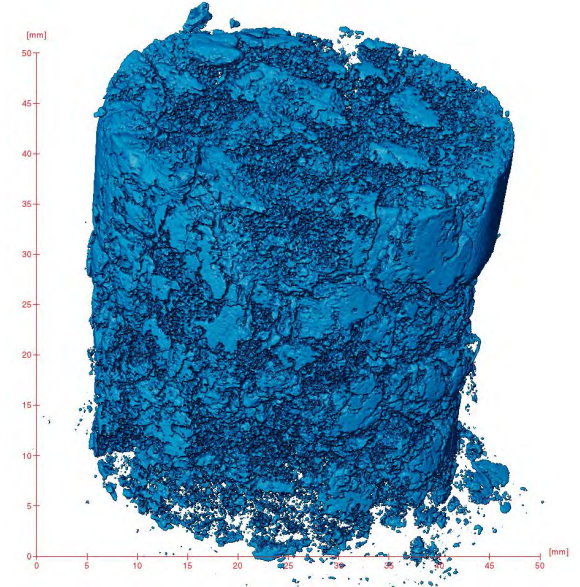
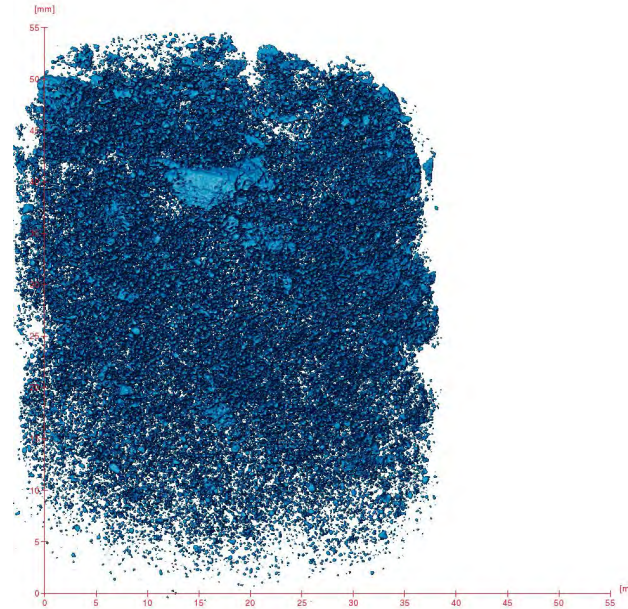
- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd
- **Snelle koolstofvoorraad en omstandigheden zijn veranderlijk**
Meerdere jaren meten noodzakelijk
- **Klei werkt niet onmiddellijk**
Werkingsperiode wordt nog onderzocht

Ook in het lab treedt het remmende effect van klei pas na verloop van tijd op

Resultaten geven nog geen uitsluitsel

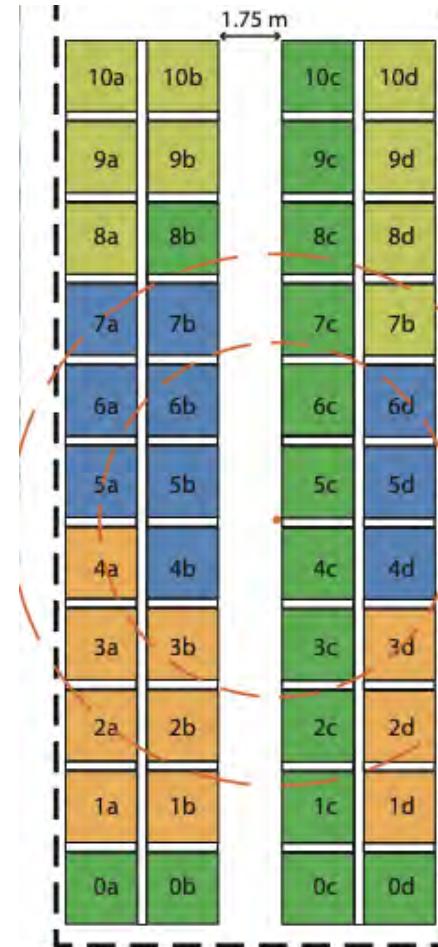
- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd
- **Snelle koolstofvoorraad en omstandigheden zijn veranderlijk**
Meerdere jaren meten noodzakelijk
- **Klei werkt niet onmiddellijk**
Werkingsperiode wordt nog onderzocht
- **Klei-inmenging (indringing en verdeling)**
Indringing mogelijk nog niet optimaal

Bij optimale inmenging is er veel contact tussen klei en veen.

Resultaten geven nog geen uitsluitsel

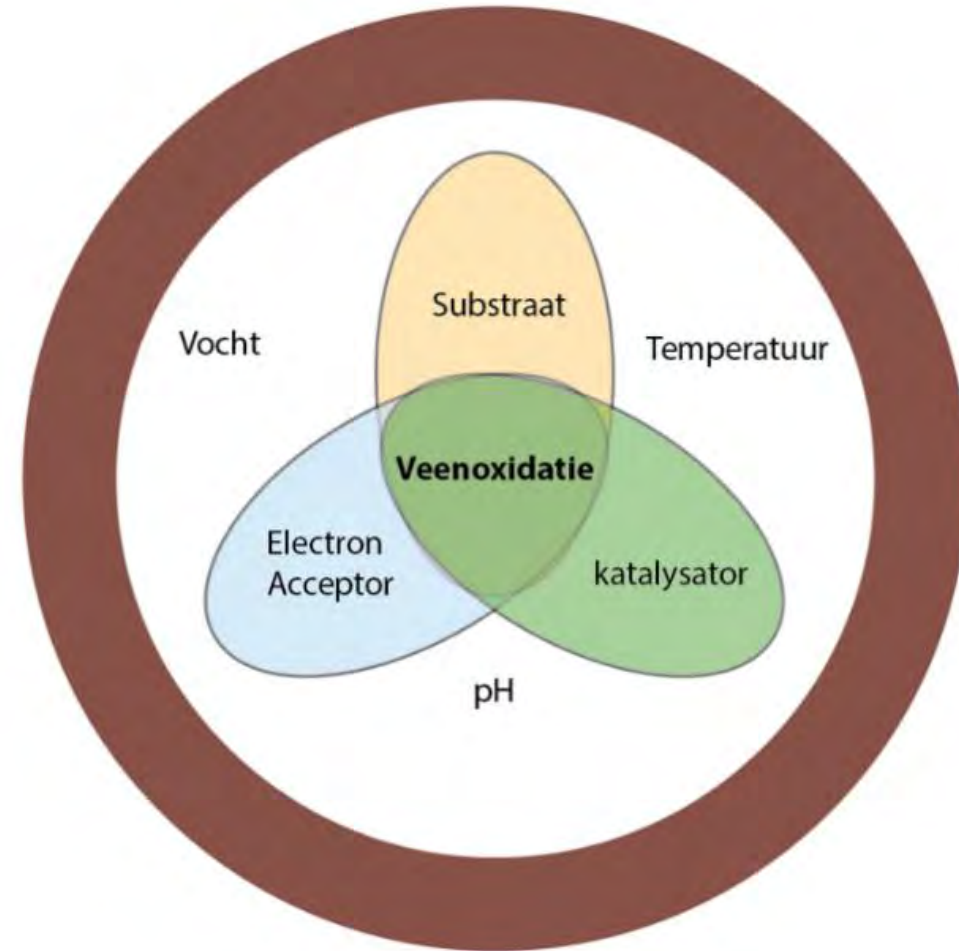
- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd
- **Snelle koolstofvoorraad en omstandigheden zijn veranderlijk**
Meerdere jaren meten noodzakelijk
- **Klei werkt niet onmiddellijk**
Werkingsperiode wordt nog onderzocht
- **Klei-inmenging (indringing en verdeling)**
Indringing mogelijk nog niet optimaal
- **Verschillen tussen kleimengsels**
Gerichtere analyse kleipalet

De kleipaletten bevatten verschillende kleitypen die in Nederland beschikbaar komen

Resultaten geven nog geen uitsluitel

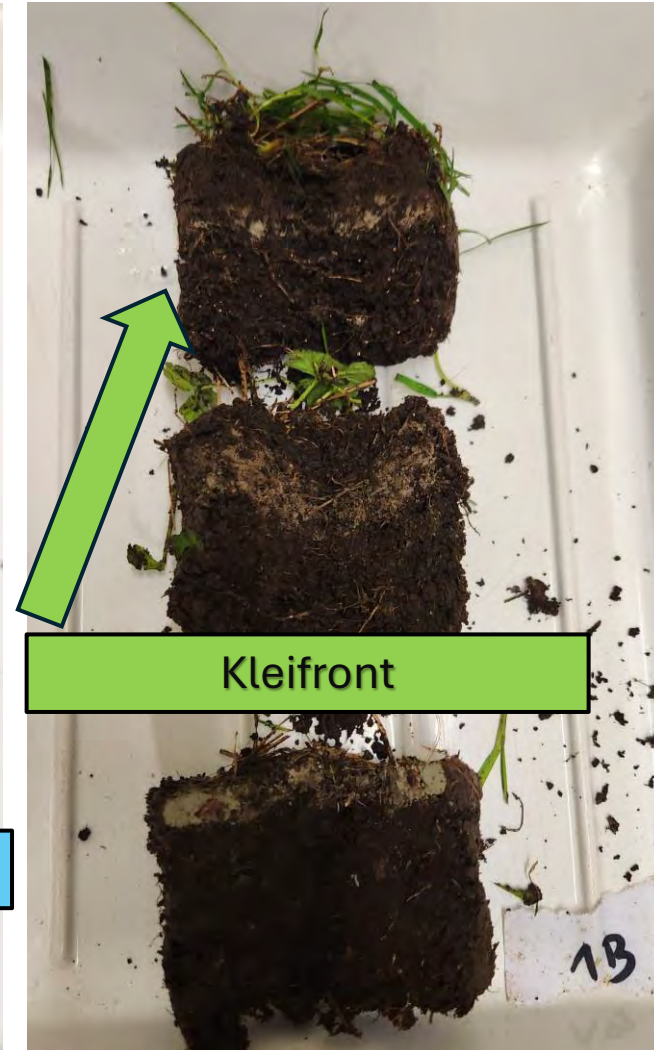
- **Meer dan gebruikelijke variatie**
Analyse wordt nog geoptimaliseerd
- **Snelle koolstofvoorraad en omstandigheden zijn veranderlijk**
Meerdere jaren meten noodzakelijk
- **Klei werkt niet onmiddellijk**
Werkingsperiode wordt nog onderzocht
- **Klei-inmenging (indringing en verdeling)**
Indringing mogelijk nog niet optimaal
- **Verschillen tussen kleimengsels**
Gerichtere analyse kleipalet met behulp van mechanistisch begrip

De werking van klei is nog niet voldoende bekend

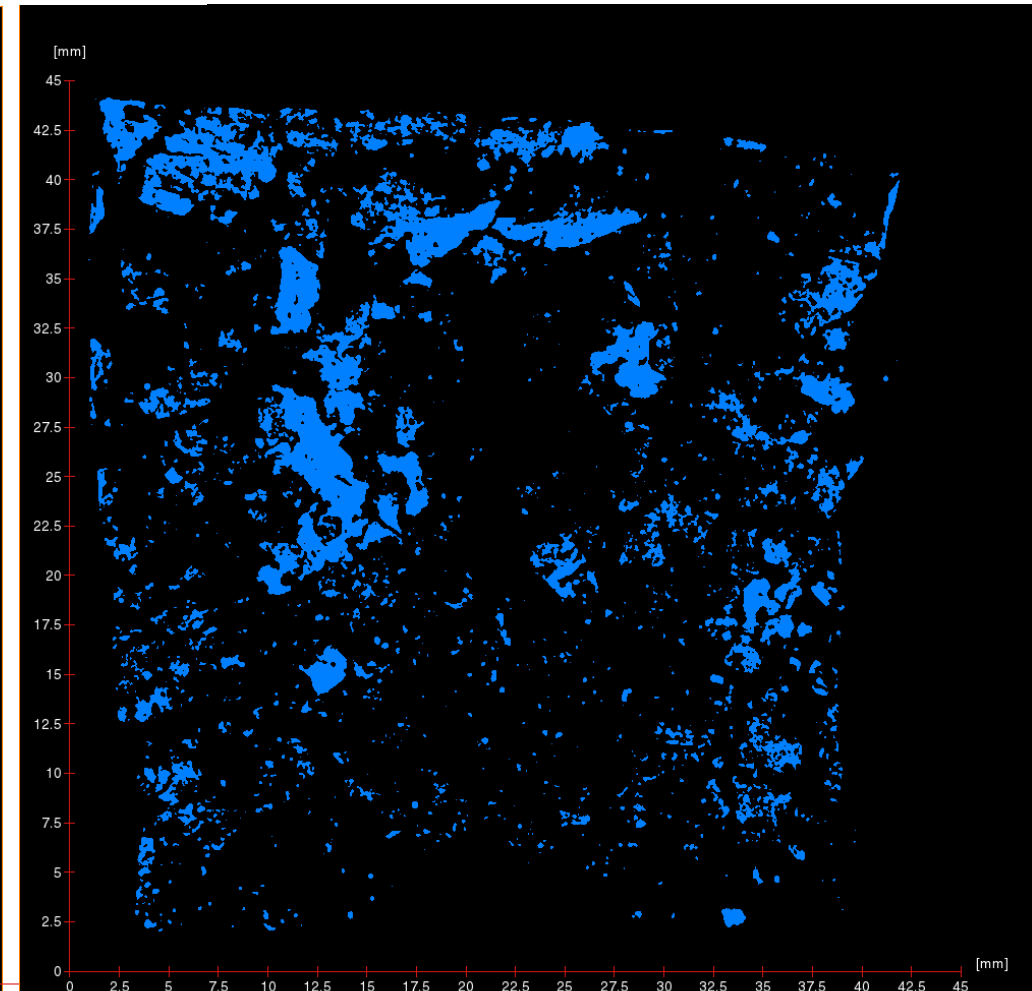
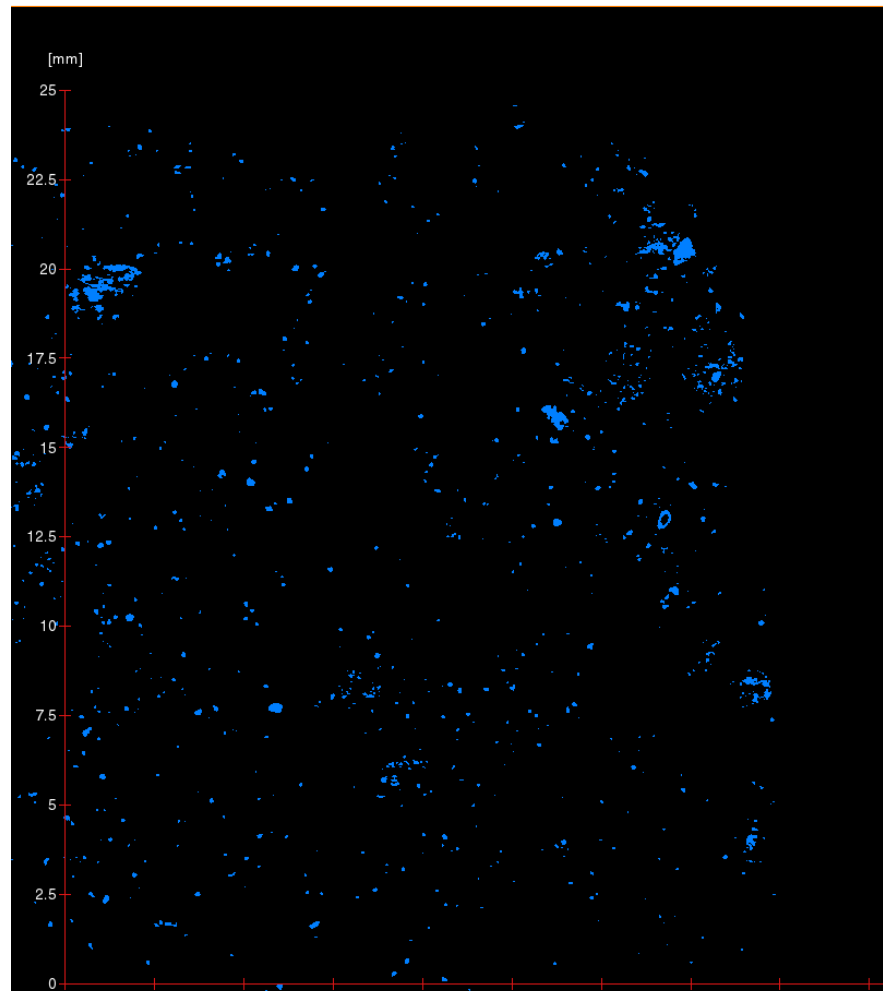
Klei-indringing in het veld: Kleipalet

Kleiverdeling na één jaar (zomer 2025)

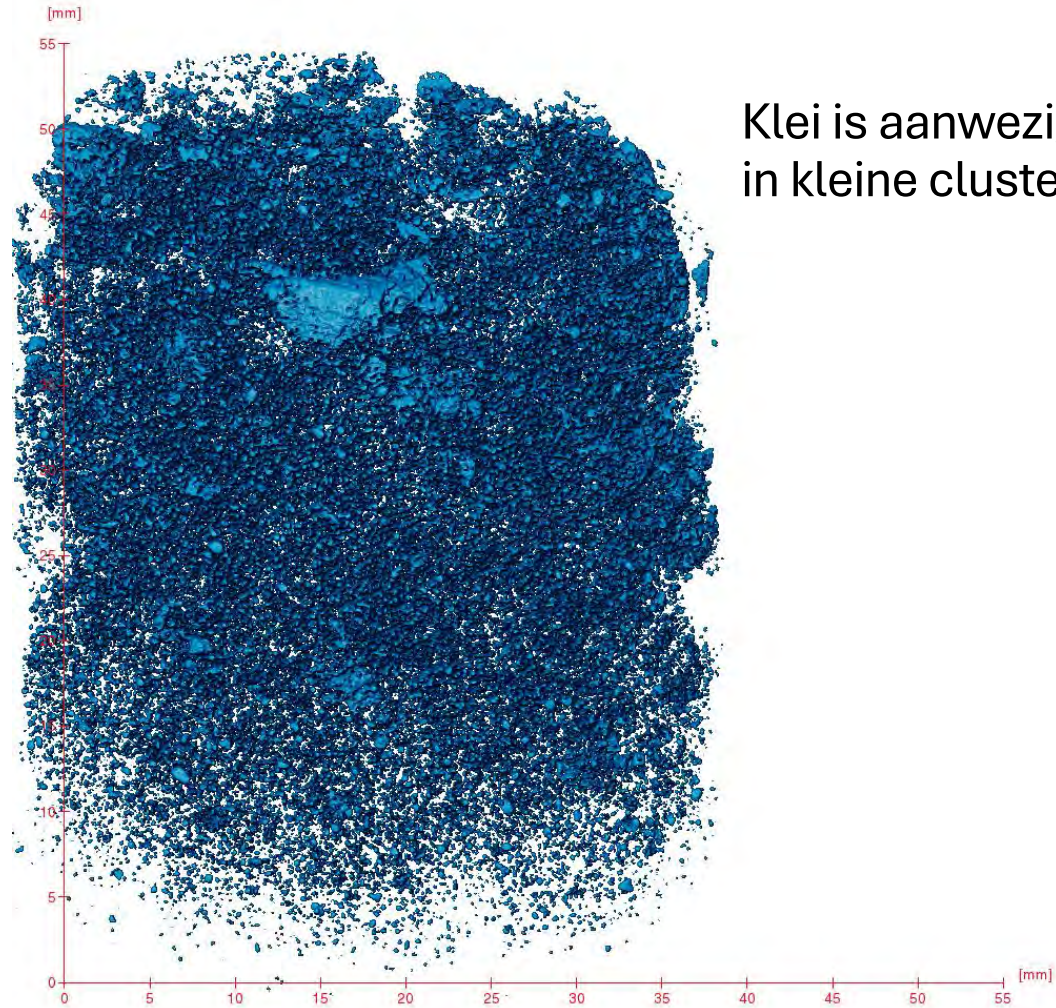

Resultaten: meten inspoeling en verdeling klei

Meten en in beeld brengen kleiverdeling na toepassing

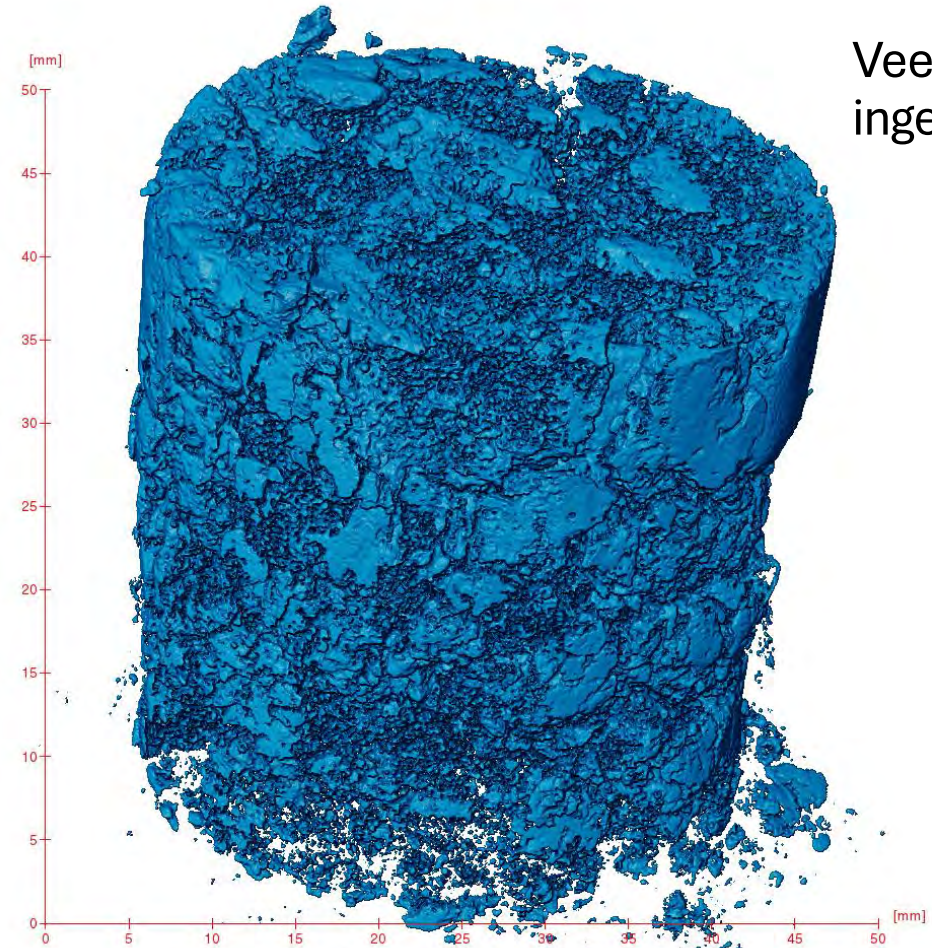

Controle

Klei is aanwezig
in kleine clusters

Klei een jaar na opbrenging

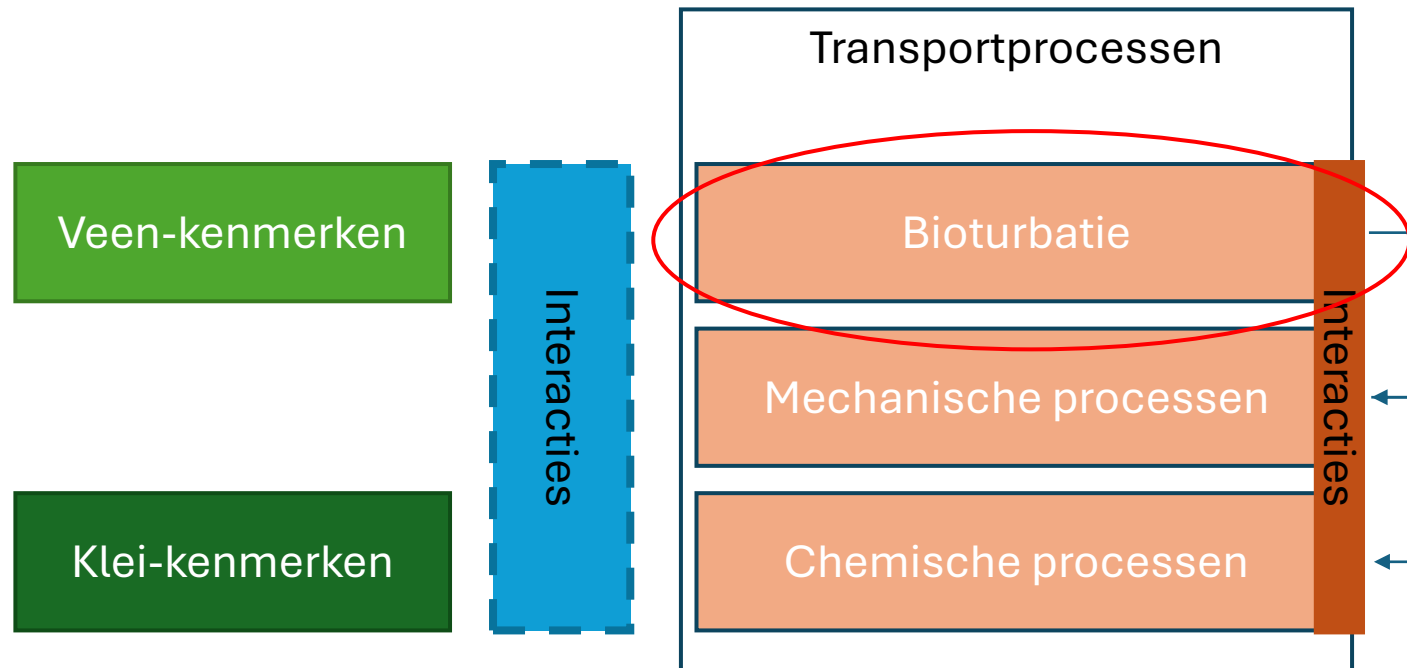
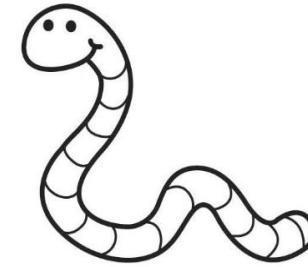
Veel meer klei
ingemengd

Hoe verplaatst de klei door het veen?

Passief
(weersinvloeden:
vorst en regen)

Actief
(Bodemleven)

Wormen spelen een belangrijke rol bij kleiverdeling

Controle

'Regen'

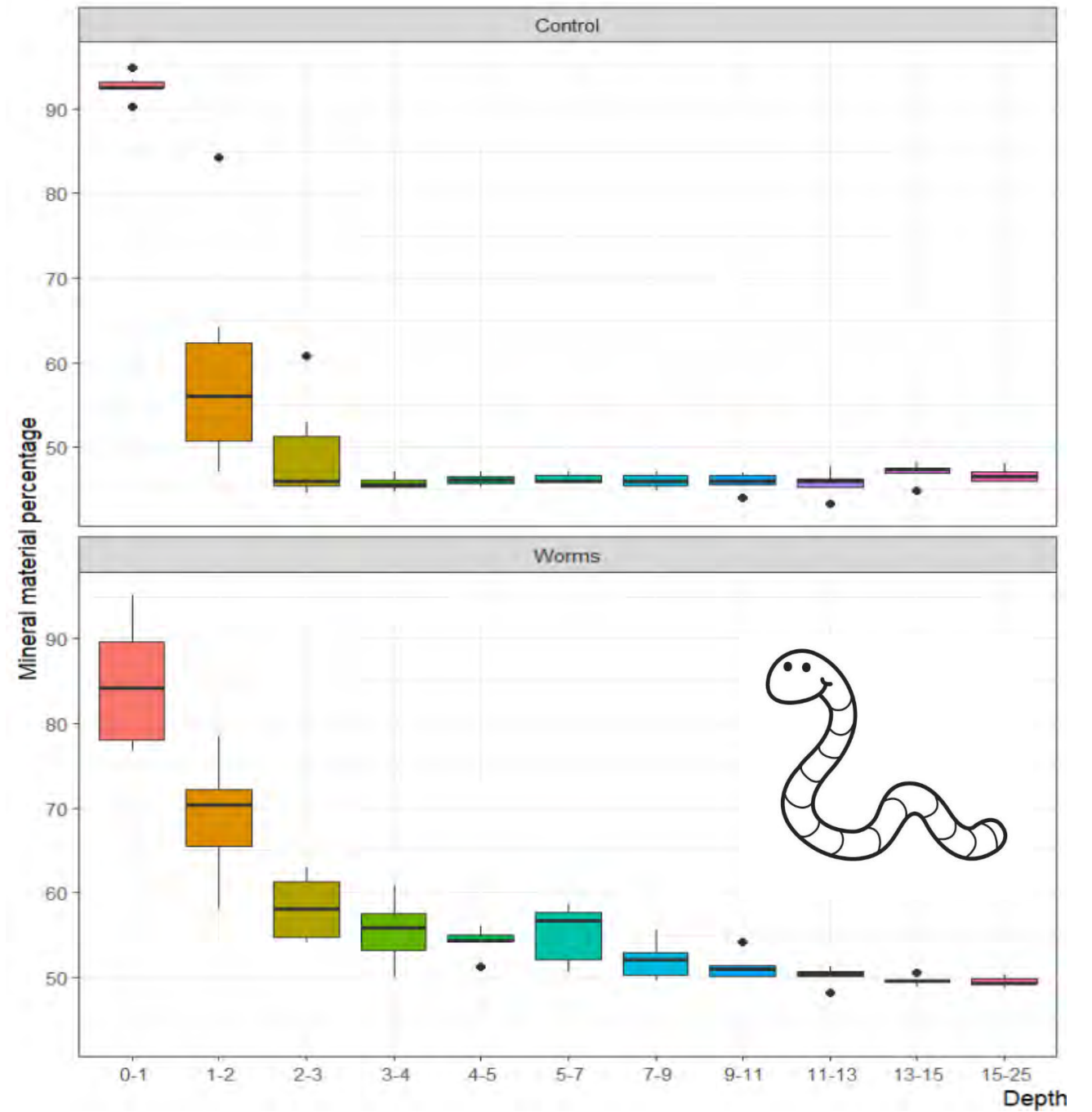
4 maanden

Worm

Wormen + 'regen'

Resultaten

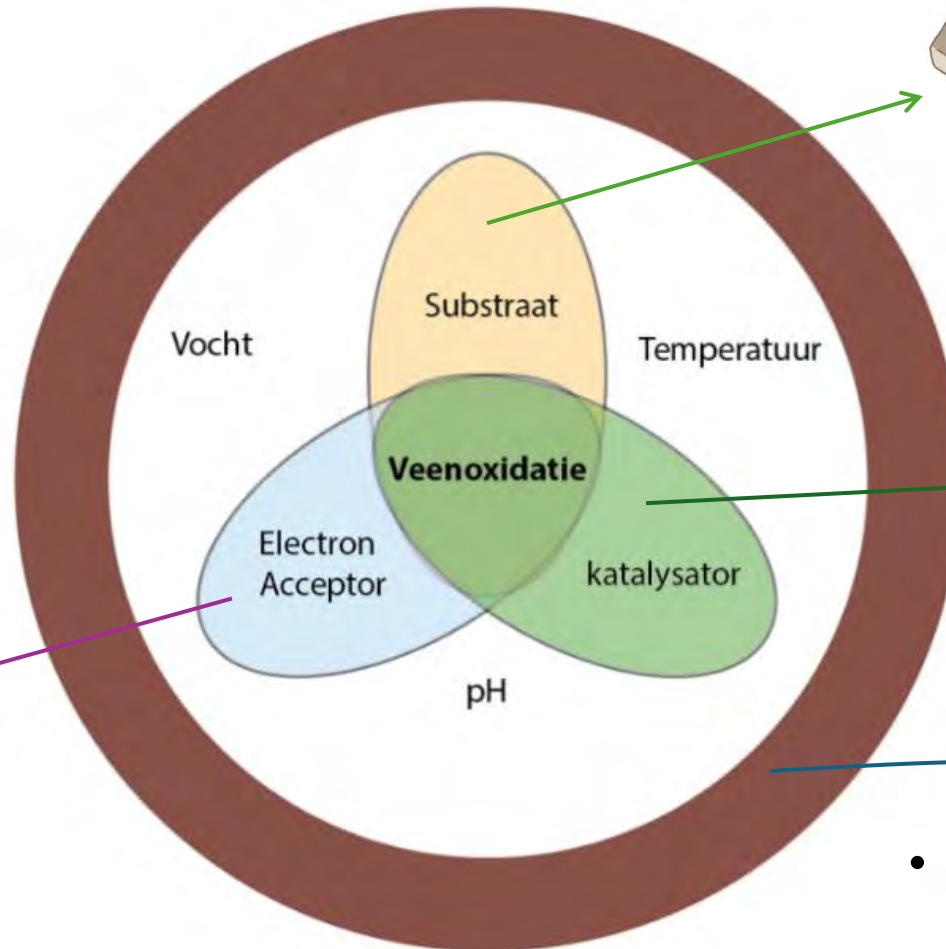
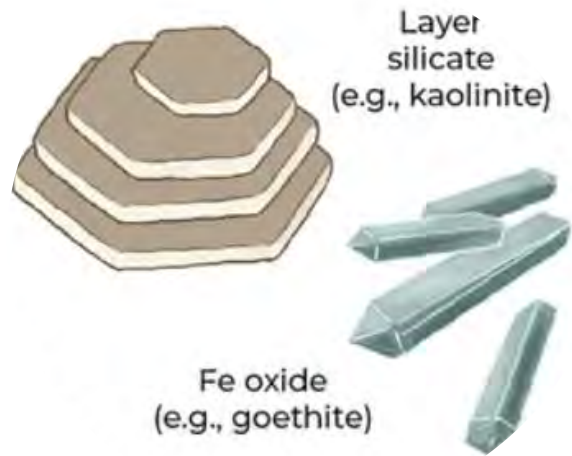

Klei-inmenging

- Klei-indringing varieert met:
 - Bodemleven
 - Omstandigheden
 - Klei-soort
 - Veentype
- Klei-indringing: vervolgstappen
 - Welke verdeling verwachten we in het veld?
 - Welke processen en eigenschappen zijn hiervoor van belang?
 - Hoe is dat te koppelen aan andere metingen?

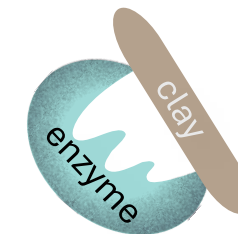

Mogelijke effecten van kleitoediening op veenafbraak

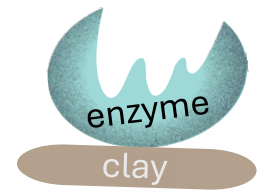

Fysische bescherming

- MAOM
- Aggregaten

Deactivatie

Immobilizatie

- Gereduceerde O₂ diffusie
- Electronacceptoren (e.g. Fe-OX) in de klei

- Verandering bodem (pH)
- Micro-environments

Verschillen tussen kleisoorten

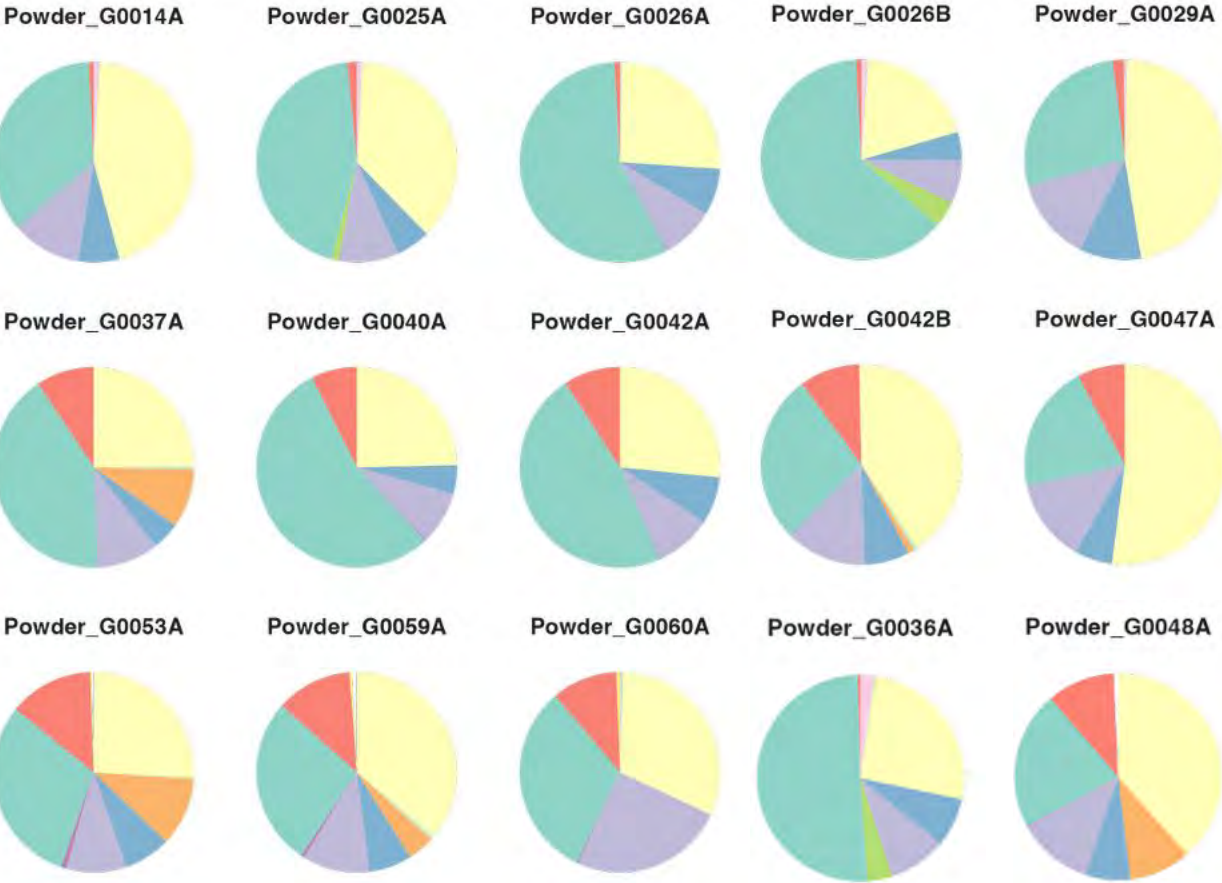
- Samenstelling van de Kleimengsels
- Mineralogie
- Specifiek oppervlak
- Bindend vermogen
- Deactivatie van exo-enzymen
- Microbiële gemeenschap

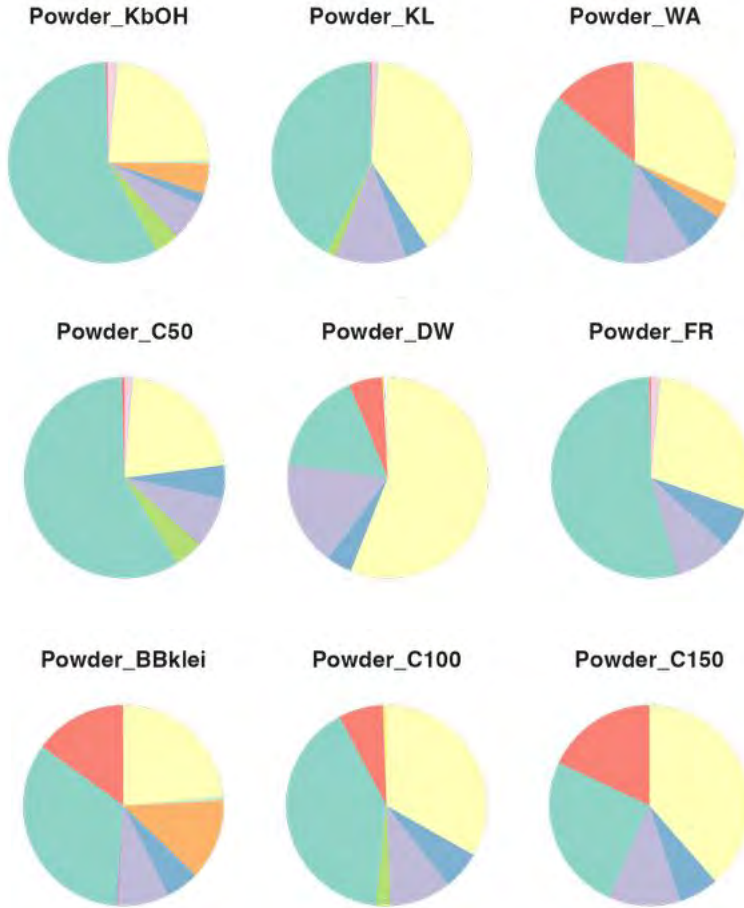
Samenstelling kleimengsels

Kleipalet

Lab-experiment

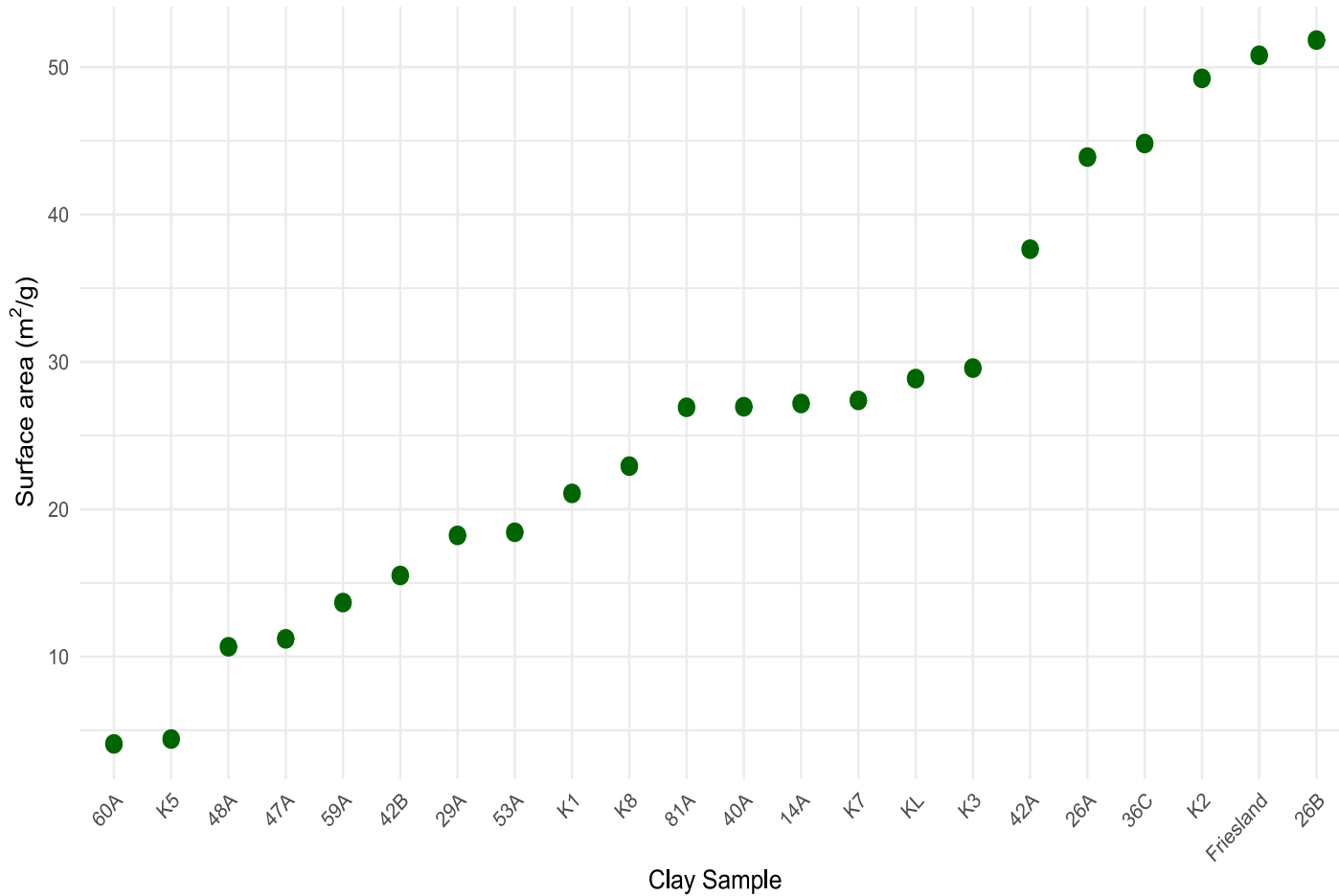
Mineral Group

Klei- mineralogie

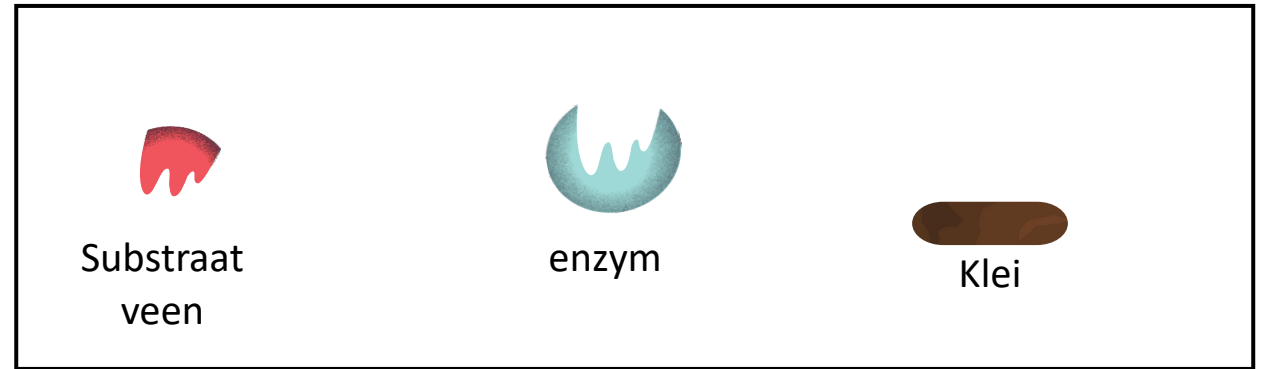

Specifiek oppervlak

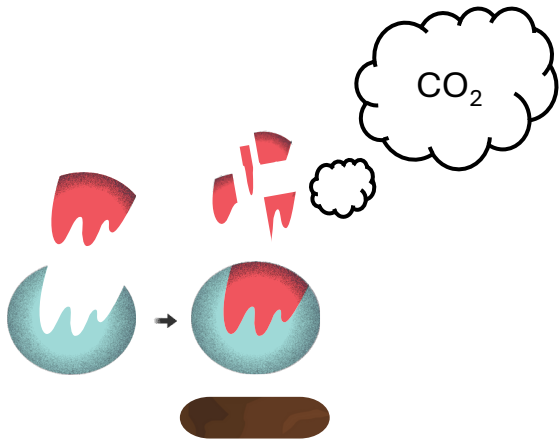
Klei heeft een groot specifiek oppervlak.
Er is een grote variatie in onze kleimengsels van 5 tot 50 m²/g

Enzyymbinding aan klei

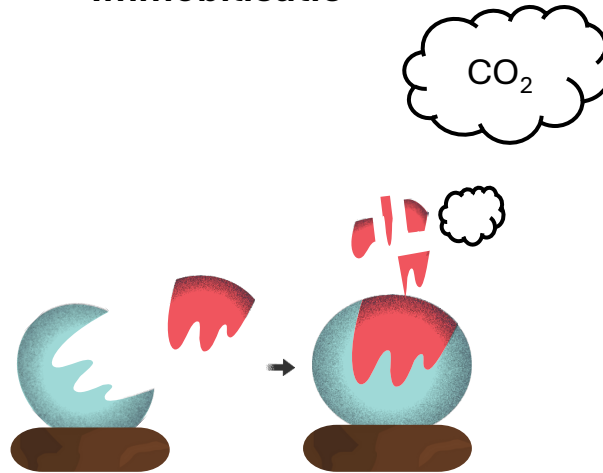
Geen binding

Geen reductie in activiteit

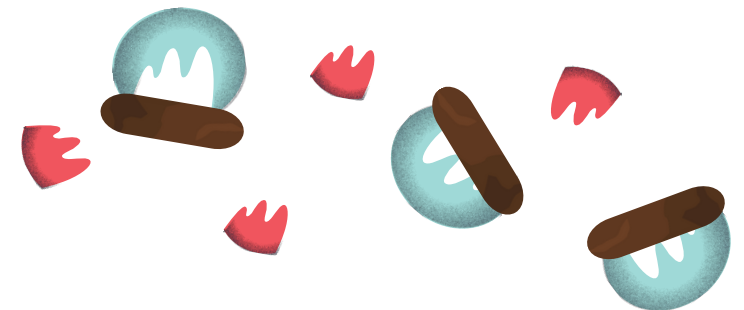
Binding

Immobilisatie

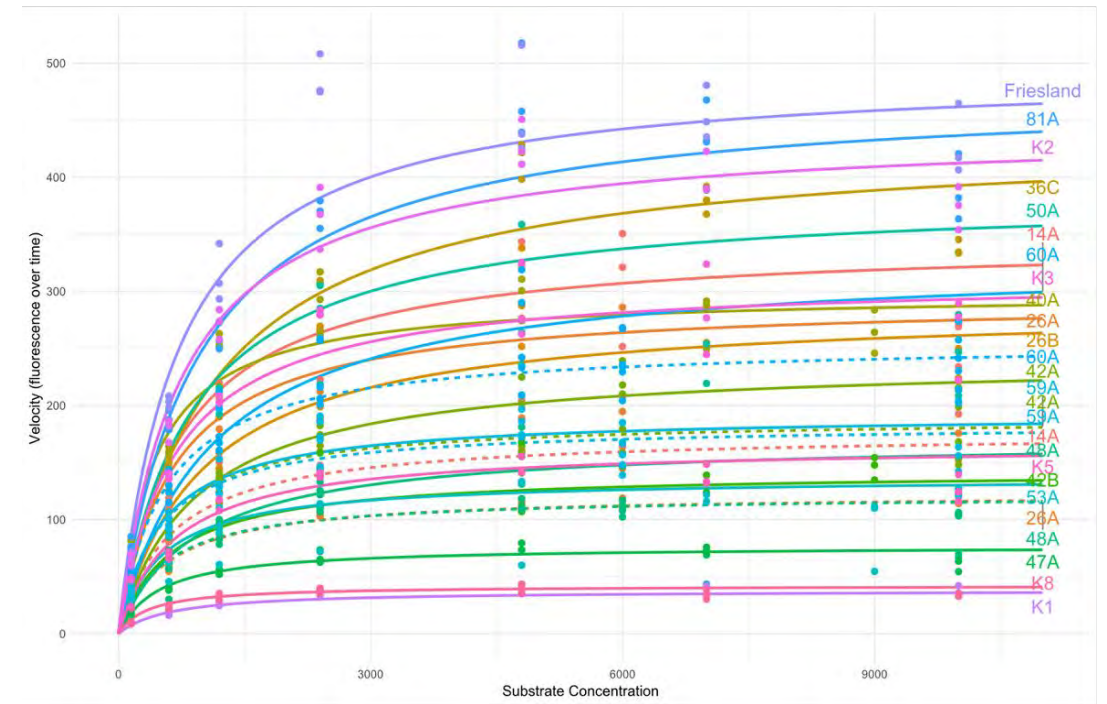
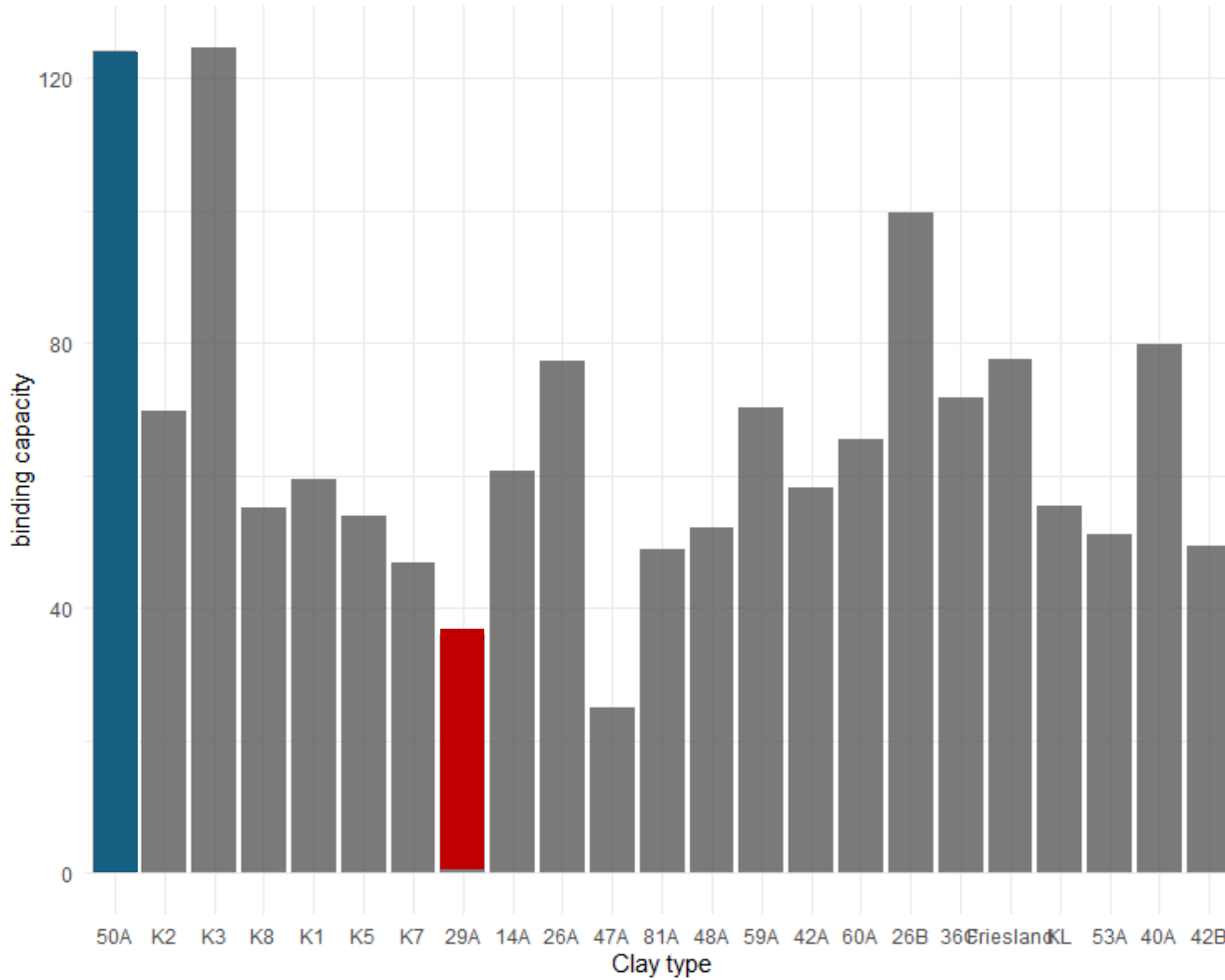

Binding en deactivatie

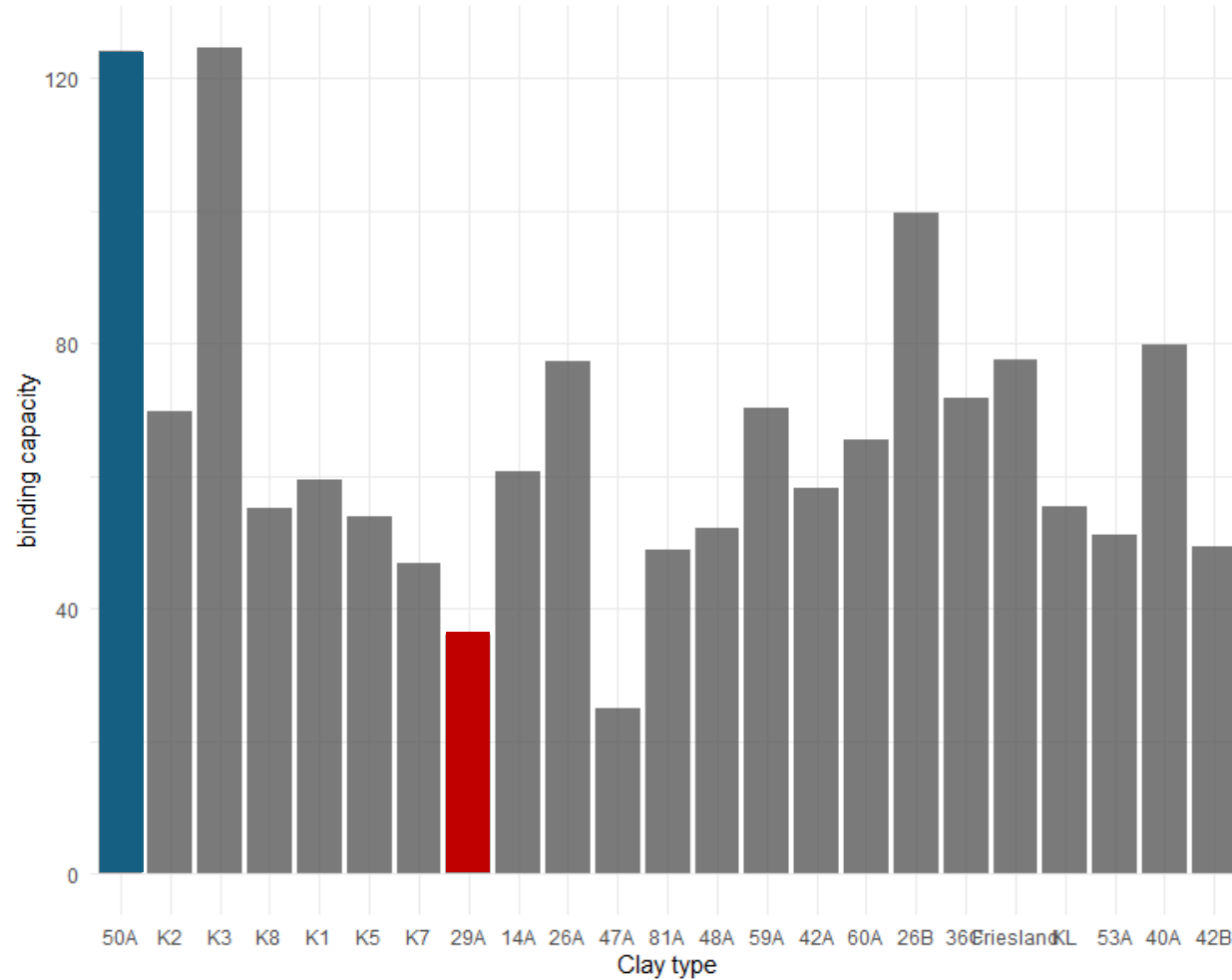
Deactivatie

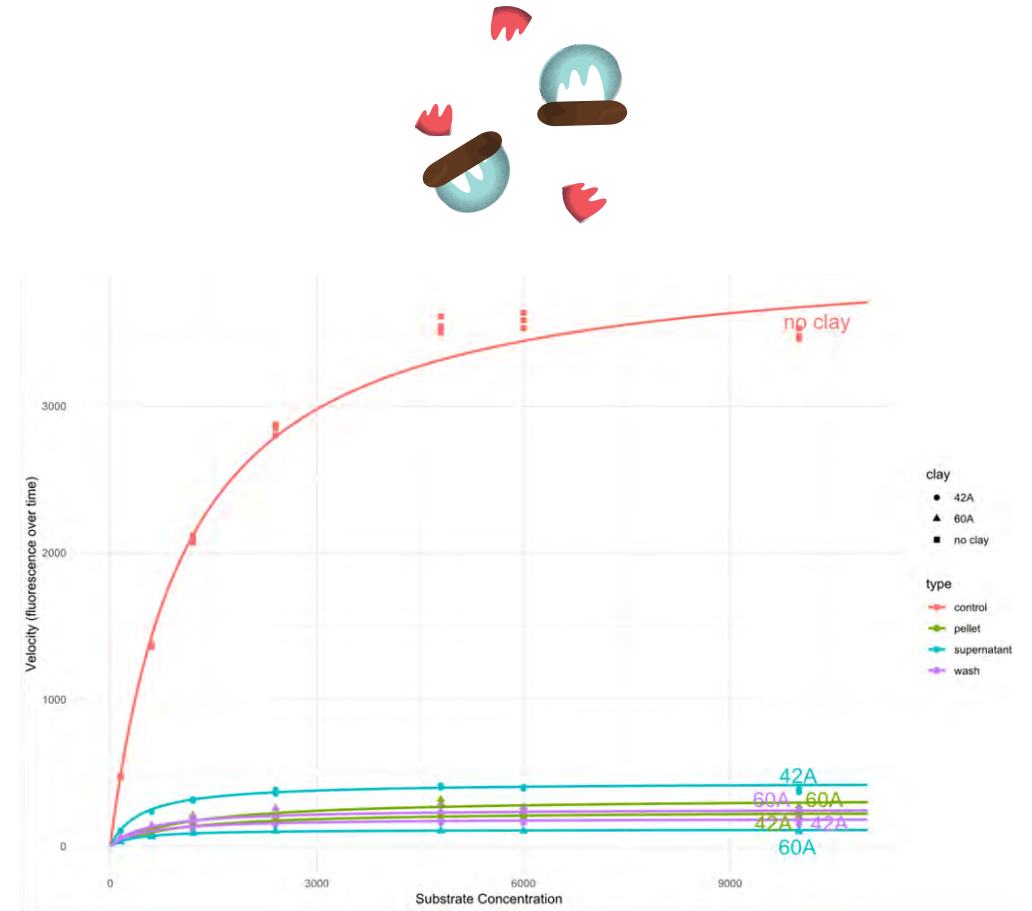
Bindingscapaciteit

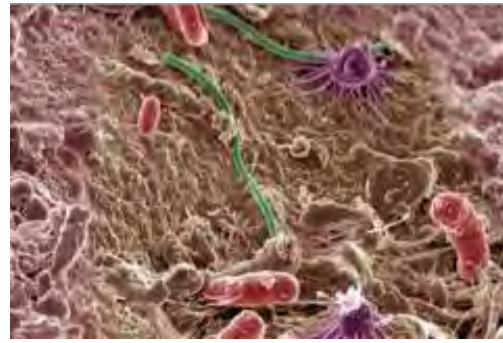
Bindingscapaciteit

De-activatie

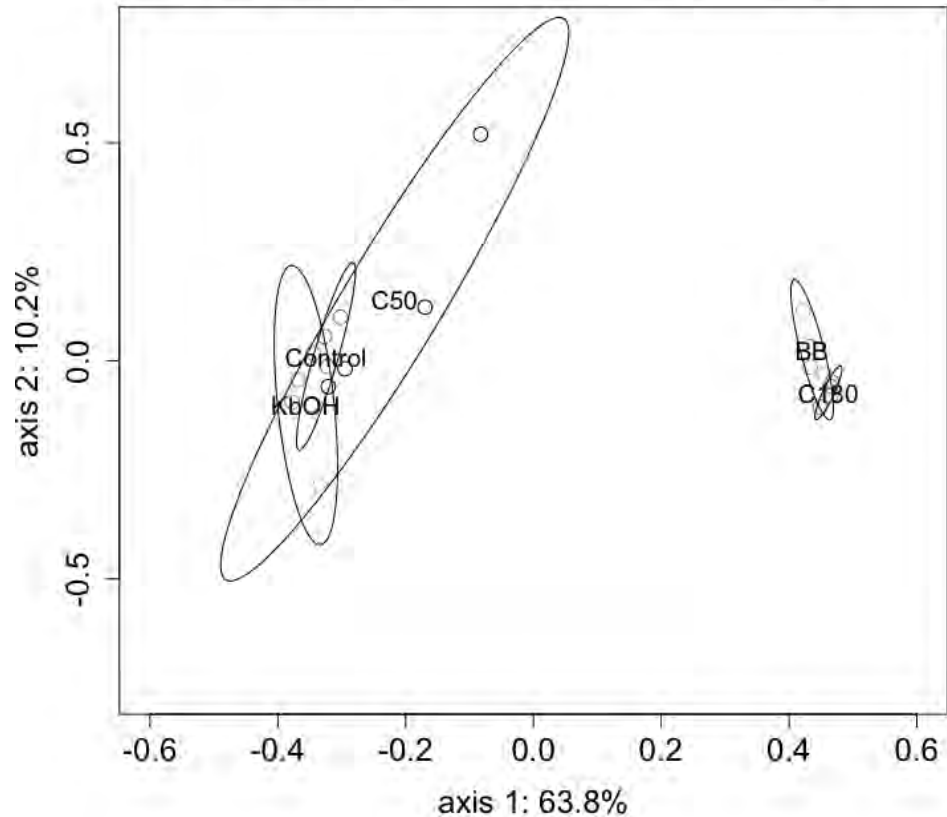

Microbiële gemeenschap

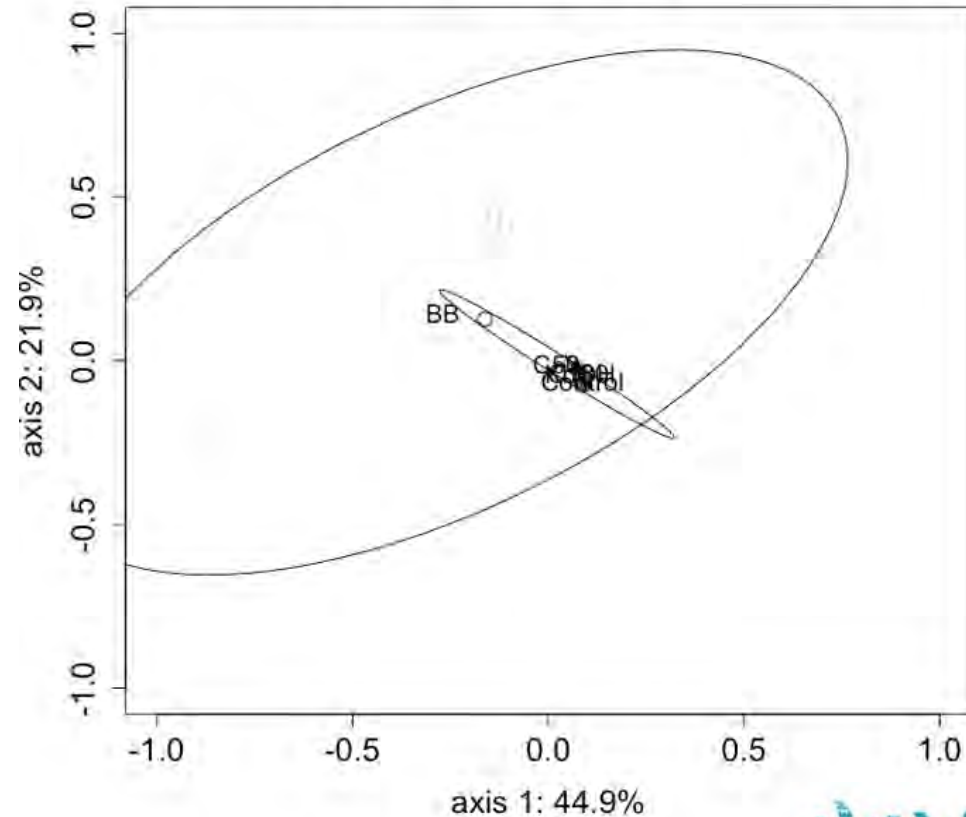

Klei-veenmengsels met respiratiereductie verschillen in bacteriële gemeenschap (16S) niet duidelijk in schimmelgemeenschap (ITS)

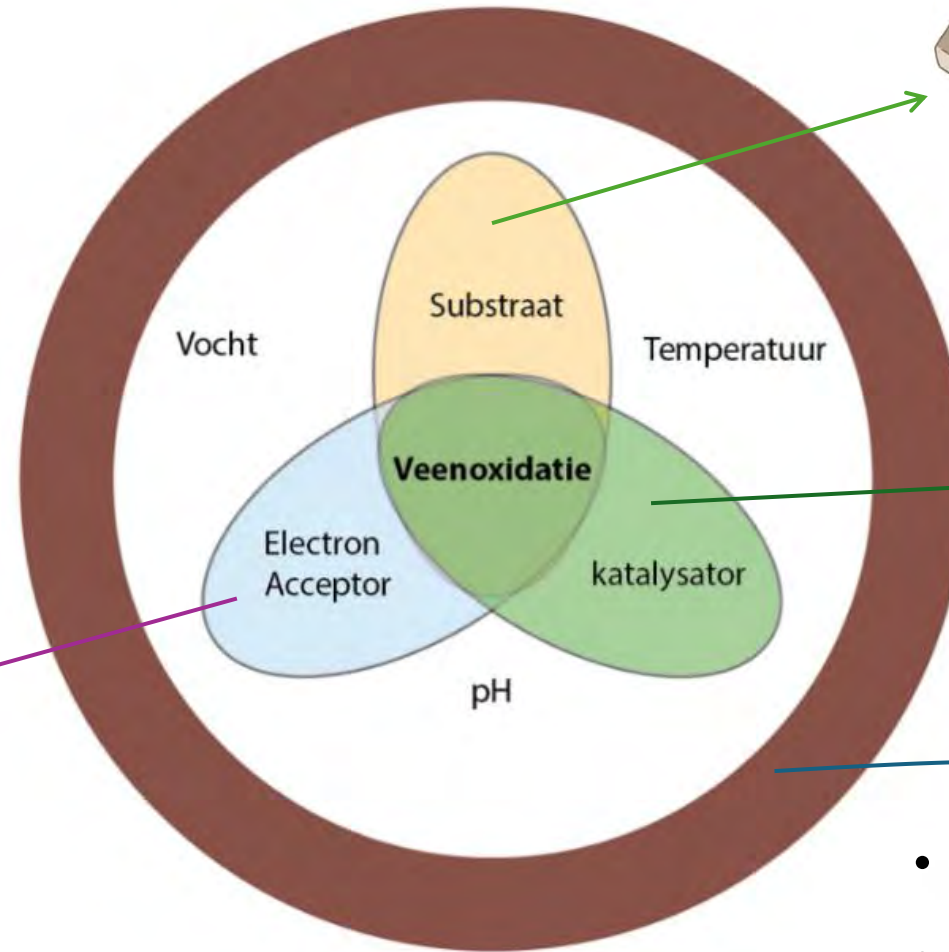
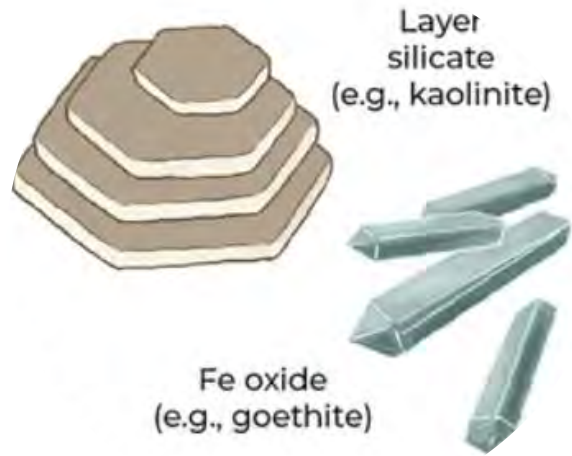
effect of clay type addition on bacterial community structure

effect of clay type addition on fungal community structure

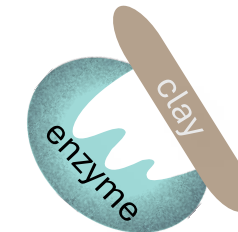

Mogelijke effecten van kleitoediening op veenaafbraak

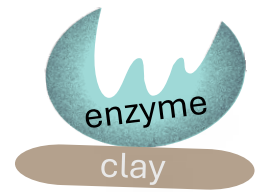

Fysische bescherming

- MAOM
- Aggregaten

Deactivatie

Immobilizatie

- Gereduceerde O₂ diffusie
- Electronacceptoren (e.g. Fe-OX) in de klei

- Verandering bodem (pH)
- Micro-environments

Mogelijk gemaakt door:

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

provincie
Zuid-Holland

PROVINCIE :: UTRECHT

Provincie
Noord-Holland

Projectcoördinatie:

Uitvoering:

Samenwerking:

Maatschappelijke Kosten Baten Analyse

- Klei in Veen of Klei in Zand t.o.v. laagwaardig wegwerken
- Bronlocaties: Markermeer en uiterwaarden Waal
- Transportafstanden 50 en 100 km
- 3 kleigiften van 150 m³ per ha om de drie jaar
- Breed spectrum van baten en welvaartseffecten
- Lange termijn van 100 jaar
- Model opgezet op basis van kennis van nu en aannames
- Mogelijke emissiereductie nog niet verwerkt
- Rekening houden met actualisatie eind 2025
- Gevoeligheidsanalyse is belangrijk

Uitvoering MKBA

- MKBA studie uitgevoerd door Witteveen+Bos
- MKBA model gereed, gevuld met kennis van medio 2024 en aannames
- Naar beneden bijgestelde verwachting geeft lage CO₂-baten
- Uitvoering en transport is relatief duur t.o.v. CO₂-baten
- Landbouwkundige en waterbaten zijn in dit project niet onderzocht
- Er is genoeg kleihoudende grond beschikbaar, afstand is bepalend

Wat valt er te verwachten van 2026?

De veldmetingen van 2025 geven nog geen uitsluitsel over het effect op de reductie van broeikasgassen, effect kan mogelijk later nog optreden

- Meerdere jaren meten levert meer betrouwbare inschatting

We krijgen meer duidelijkheid over het effect van de maatregel

- Analyse van verandering in vegetatie en koolstofvoorraden
- Verder ingedrongen klei levert mogelijk sterker effect
- Inzoomen op kansrijke kleisoorten
- Opbouwen mechanistisch begrip

MKBA-opzet staat klaar en legt de focus op de sleutelfactoren

- In 2027 komt de eindrapportage Klei in Veen
- NOBV-metingen lopen door t/m 2027, met rapportage in 2028

**Dank voor uw aanwezigheid bij het
webinar Klei in Veen!**

